

O'ZBEKISTONDA SOLIQ-BYUDJET SIYOSATI

Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna

Termiz davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti o'qituvchisi

Choriyev Otabek Anvarovich

Talaba

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosati tahlil qilinadi. Soliq siyosatining adolatlilik, shaffoflik va raqamlashtirish tamoyillari hamda byudjet siyosatining asosiy yo'nalishlari yoritiladi. Shuningdek, soliqlar va davlat xarajatlari orqali iqtisodiy o'sishga ta'sir qilish mexanizmlari ham ko'rib chiqiladi. Maqola soliq tizimidagi islohotlar, investitsion muhitni yaxshilash va davlat byudjeti boshqaruvining ahamiyatiga urg'u beradi. Tadqiqot iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda fiskal siyosatning roli haqida ma'lumot beradi.

Ushbu maqolani yozishdan maqsad: Ushbu maqolani yozishdan maqsad O'zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosatini tahlil qilish, uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ahamiyatini yoritishdir. Soliq tizimidagi islohotlar, byudjet siyosatining asosiy tamoyillari va ularning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri haqida tushuncha berish orqali iqtisodiyotni barqarorlashtirish va investitsion muhitni yaxshilash yo'nalishlarini ochib berish ko'zda tutilgan. Maqola soliq siyosatini liberallashtirish, raqamlashtirish va davlat byudjetini samarali boshqarish muhimligini asoslashga qaratilgan.

Natija: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosati keng yoritildi. Soliq tizimidagi islohotlar, soliqlarning soddalashtirilishi va raqamlashtirilishi natijasida iqtisodiyotda shaffoflik oshgani ta'kidlandi. Byudjet siyosati bo'yicha esa davlat xarajatlarining samarali boshqarilishi, ijtimoiy sohaga investitsiyalar yo'naltirilishi va infratuzilmani rivojlantirish muhimligi ko'rsatib o'tildi. Natijada, soliq-byudjet siyosati mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qilishi aniqlandi.

Kalit so'zlar: Soliq siyosati, byudjet siyosati, fiskal siyosat, iqtisodiy rivojlanish, investitsiyalar, davlat moliyasi.

Annotation: This article analyzes the tax-budget policy of the Republic of Uzbekistan. It highlights the principles of fairness, transparency, and digitization in tax policy, as well as the main directions of budget policy. The mechanisms of influencing economic growth through taxes and government expenditures are also examined. The article emphasizes the importance of tax system reforms, improving the investment climate, and effective management of the state budget. The research provides information on the role of fiscal policy in strengthening economic stability.

Purpose of this article: The purpose of this article is to analyze the tax-budget policy of the Republic of Uzbekistan, its role, and significance in economic development. By providing an understanding of the tax system reforms, the main principles of budget policy, and their impact on the country's economy, the article aims to uncover directions for stabilizing the economy and improving the investment climate. The article focuses on the importance of liberalizing, digitizing tax policy, and effective management of the state budget.

Result: This article extensively covers the tax-budget policy of the Republic of Uzbekistan. It is emphasized that due to reforms in the tax system, simplification, and digitization of taxes, transparency in the economy has increased. Regarding budget policy, it highlights the importance of efficient management of government expenditures, directing investments to the social sector, and developing infrastructure. As a result, it is concluded that the tax-budget policy ensures economic stability and improves the investment climate in the country.

Keywords: Tax policy, budget policy, fiscal policy, economic development, investments, public finance.

Аннотация: В данной статье анализируется налогово-бюджетная политика Республики Узбекистан. Освещаются принципы справедливости, прозрачности и цифровизации налоговой политики, а также основные направления бюджетной политики. Рассматриваются механизмы воздействия на экономический рост через налоги и государственные расходы. В статье подчеркивается важность реформ в налоговой системе, улучшения инвестиционного климата и эффективного управления государственным бюджетом. Исследование

предоставляет информацию о роли фискальной политики в укреплении экономической стабильности.

Цель написания этой статьи: Целью написания этой статьи является анализ налогово-бюджетной политики Республики Узбекистан, её роли и значения в экономическом развитии. Путем предоставления понимания реформ налоговой системы, основных принципов бюджетной политики и их влияния на экономику страны, статья направлена на раскрытие направлений стабилизации экономики и улучшения инвестиционного климата. Статья фокусируется на важности либерализации, цифровизации налоговой политики и эффективного управления государственным бюджетом.

Результат: В данной статье широко освещена налогово-бюджетная политика Республики Узбекистан. Подчеркивается, что благодаря реформам в налоговой системе, упрощению и цифровизации налогов, повысилась прозрачность в экономике. В отношении бюджетной политики подчеркивается важность эффективного управления государственными расходами, направления инвестиций в социальный сектор и развития инфраструктуры. В результате сделан вывод о том, что налогово-бюджетная политика обеспечивает экономическую стабильность и улучшение инвестиционного климата в стране.

Ключевые слова: Налоговая политика, бюджетная политика, фискальная политика, экономическое развитие, инвестиции, государственные финансы.

Kirish

Mamlakatda olib borilayotgan keng qamrovli iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishda avvalambor soliq siyosatini yanada takomillashtirish, soliqlarning turlari va ularning amal qilish mexanizmini soddalashtirish muhim masalalardan hisoblanadi. 2005-yilning 28-yanvarida mamlakatimiz Prezidenti I.Karimov Oliy Majlisning Qonunchilik palatasi va Senatining qo‘shma majlisida mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlarga atroflicha to‘xtalib, 2005-yilda iqtisodiy islohotlarni amalga oshirishning eng muhim ustuvor vazifalarini belgilab berdilar. Mamlakatimizda soliq siyosatini yanada takomillashtirish zarur. Mamlakatimiz rahbari o‘z ma‘ruzalarida soliq to‘lovchilarga soliqqa tortish tizimida qo‘shimcha imtiyozlar va preferensiyalar berish, soliqlarni unifikatsiya qilish, soliq yukini yengillashtirish, soliq qonunchiligining barqarorligini ta‘minlash hamda ushbu yo‘nalishda ilg‘or

mamlakatlar ijobiy tajribalaridan foydalanish lozimligini ta’kidlab o’tdilar. Bundan tashqari, mamlakat Prezidenti «islohotlarni chuqurlashtirish, iqtisodiyot, soliq budjet siyosatini yanada erkinlashtirish, bozor infratuzilmasini jadal rivojlantirish» asosiy ustuvor yo’nalishlardan biri ekanligini takidlab o’tdi.

Shu boisdan ham ta’lim tizimida soliq sohasidagi bilimlarni o’rgatishda respublikamizda amalga oshirilayotgan soliq sohasidagi islohot olib borish.

Ushbu yo’nalish bo’yicha istiqbolli dasturlarni ishlab chiqish, oliy o’quv yurtlari ta’lim yo’nalishlari uchun o’quv qo’llanmalar va darsliklar tayyorlash, soliq sohasida amaliy tadqiqotlar olib borish, ilg’or pedagogik texnologiyalarni ta’lim tizimida tatbiq etishni amalga oshirish hukumatimiz diqqat-e’tiborida bo’lgan asosiy vazifalardan hisoblanadi. Shuning uchun ham ushbu darslik soliqlar, yig’imlar va soliqqa tenglashtirilgan to’lovlarni o’rganishga bag’ishlangan bo’lib, u 5340800 – «Soliqlar va soliqqa tortish» ta’lim yo’nalishida ta’lim olayotgan oliy o’quv yurti talabalariga mo’ljallangan. Darslik O’zbekiston Respublikasining «Davlat soliq xizmati to’g’risida»gi qonuni, «Soliq kodeksi», O’zbekiston Respublikasi

Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari hamda boshqa soliq qonunchiligiga oid me’yoriy hujjatlar asosida tayyorlandi. Ushbu darslikda soliqlar, yig’imlar va boshqa majburiy to’lovlar, davlat budjetining soliqsiz daromadlari hamda soliqqa oid qonunbuzilishlarga barham berish beshta guruhga bo’lib o’rganilgan.

Birinchi bobda soliqlarning iqtisodiy mohiyati, obyektiv zarurligi, funksiyalari, soliq elementlari hamda soliqqa tortish tamoyillari berilgan.

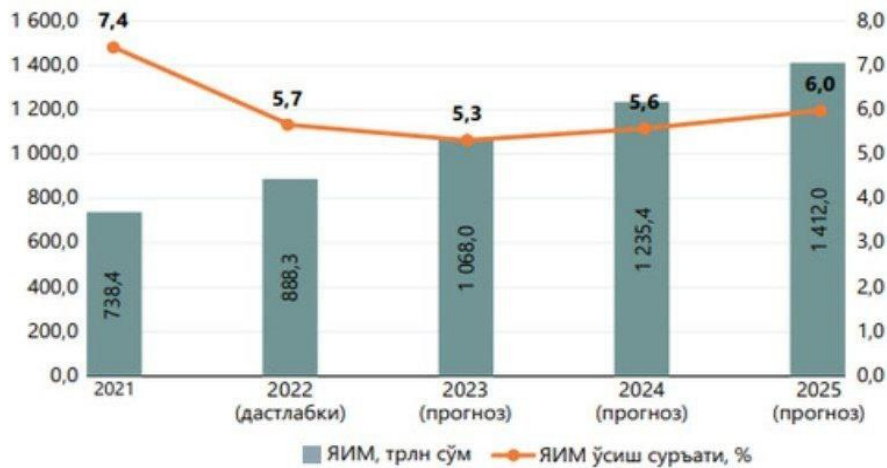
Ikkinchi bobda soliqlar va soliqqa tenglashtirilgan to'lovlarga umumiy tushunchalar berilgan. Shuningdek, ushbu bobda soliqlarning guruhlanishi hamda soliq to'lovchilarning huquq va majburiyatlari ko'rib chiqilgan va sharhlangan.

Uchinchi bobda hozirgi vaqtda O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti daromadlari tarkibida 80 foiz atrofida soliq tushumlari bilan hissa qo'shayotgan yuridik shaxslar to'laydigan soliqlar va yig'imlar o'rganilgan. Ushbu bobda, asosan, soliqlarning to'lovchilari, soliq obykti, soliq bazasi, soliq imtiyozlari, soliqlarni hisoblash va budjetga to'lash muddatlari qisqa va lo'nda berilishiga harakat qilingan hamda har bir soliq turlari bo'yicha o'quvchilarning fanni o'zlashtirishlariga yordam beruvchi shartli misollar keltirilgan.

To'rtinchi bob – jismoniy shaxslarni soliqqa tortish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, unda jismoniy shaxslardan undiriladigan mol-mulk solig'i, yer solig'i, daromaddan olinadigan soliq, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi jismoniy shaxslarning qat'i belgilangan soliqlari, shuningdek, jismoniy shaxslardan transport vositalariga benzin, dizel yoqilg'isi va gaz ishlatganlik uchun olinadigan soliqlarni ko'rib chiqishga harakat qilingan. Ushbu bobning mazmun-mohiyatini chuqurroq o'rganish maqsadida amaliy misollar ham keltirilgan.

Beshinchi bobda davlat budjetining nobarqaror xarak terga ega bo'lgan soliqsiz daromadlari berilib, unda soliqsiz daromadlarning zarurligi, mohiyati, ularning tarkibi keltirilgan. Ushbu bobda soliqsiz daromadlarning ayrim manbalari bo'yicha tahliliy ma'lumotlar berilib, ular izohlangan. Undan tashqari, soliqsiz to'lovlarning solikli to'lovlar bilan o'xshashlik va farqli tomonlari mavjud.

2021-2025 ЙИЛЛАРДА ЯИМ ҲАЖМИ ВА ЎСИШ СУРЪАТЛАРИ

O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va davlat moliyaviy siyosatining samaradorligi soliq-byudjet siyosati bilan bevosita bog‘liq. Ushbu siyosat makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, investitsion muhitni yaxshilash va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosati, uning asosiy tamoyillari va kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishlari tahlil qilinadi.

Soliq-byudjet siyosatining mohiyati

Soliq-byudjet siyosati davlat tomonidan soliqlar yig‘ilishini tartibga solish, byudjet shakllantirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta‘minlash bo‘yicha amalga oshiriladigan chora-tadbirlar majmuasidir. U quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

1. **Soliq siyosati** – Davlat daromadlarini shakllantirish uchun soliq yig‘ish mexanizmlarini ishlab chiqish va takomillashtirish.
2. **Byudjet siyosati** – Davlat xarajatlarini rejalashtirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanish.
3. **Fiskal siyosat** – Soliqlar va davlat xarajatlari orqali iqtisodiy o‘zgarishga ta‘sir ko‘rsatish va inflyatsiyani nazorat qilish. O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va davlat moliyaviy siyosatining samaradorligi soliq-byudjet siyosati bilan bevosita bog‘liq. Ushbu siyosat makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash, investitsion muhitni yaxshilash va aholi farovonligini oshirishga

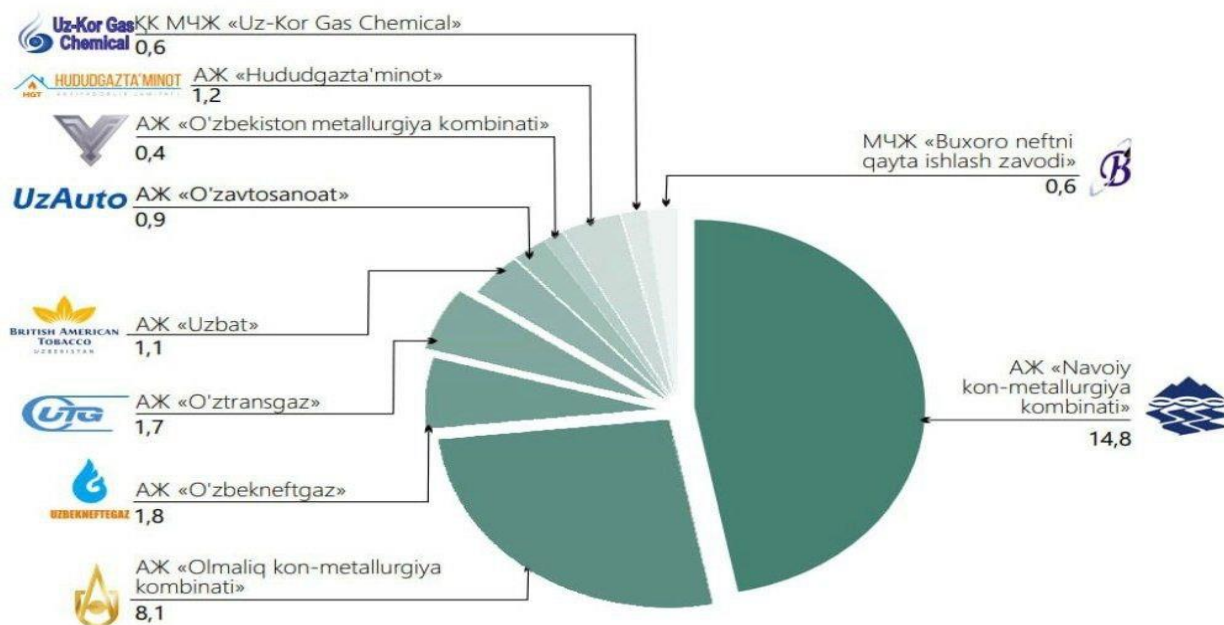
xizmat qiladi. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosati, uning asosiy tamoyillari va kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishlari tahlil qilinadi.

Soliq-byudjet siyosatining mohiyati

Soliq-byudjet siyosati davlat tomonidan soliqlar yig‘ilishini tartibga solish, byudjet shakllantirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta‘minlash bo‘yicha amalga oshiriladigan chora-tadbirlar majmuasidir. U quyidagi asosiy yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

1. **Soliq siyosati** – Davlat daromadlarini shakllantirish uchun soliq yig‘ish mexanizmlarini ishlab chiqish va takomillashtirish.
2. **Soliq-byudjet siyosati** – davlat tomonidan iqtisodiyotga ta‘sir o‘tkazish maqsadida soliqlar va byudjet xarajatlari orqali amalga oshiriladigan chora-tadbirlar tizimidir. Bu siyosat davlatning iqtisodiy rivojlanish jarayonlarini tartibga solish, barqaror o‘sishni ta‘minlash va makroiqtisodiy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

ЙИРИК СОЛИҚ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ ЎЗБЕКISTON RESPUBLIKACASI ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ СОЛИҚ ТУШУМЛАРИДАГИ УЛУШИ, 2023 ЙИЛ ПРОГНОЗ, %*

O'zbekistonda soliq siyosati

O'zbekiston Respublikasining soliq siyosati quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- **Adolatlilik va shaffoflik** – Soliqlarni adolatli taqsimlash va soliq to'lovchilar huquqlarini himoya qilish.
- **Soddalashtirish va raqamlashtirish** – Soliq tizimini avtomatlashtirish va biznes yuritish sharoitlarini yaxshilash.
- **Investitsion muhitni yaxshilash** – Soliq imtiyozlari va yengilliklar orqali investitsiyalarni jalb qilish.

So'nggi yillarda soliq tizimini takomillashtirish bo'yicha bir qator islohotlar amalga oshirildi:

- **Yagona soliq stavkasi joriy etildi** – Kichik bizneslar uchun qulay shart-sharoitlar yaratildi.
- **QQS stavkalari pasaytirildi** – Ishlab chiqarish va tadbirkorlikni rag'batlantirish maqsad qilingan.
- **Soliq boshqaruvi raqamlashtirildi** – Soliq tizimida shaffoflik oshirildi.

O‘zbekistonda byudjet siyosati

Byudjet siyosati davlat moliyaviy resurslarini to‘g‘ri taqsimlash va samarali boshqarishga asoslanadi. O‘zbekiston byudjeti quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- **Davlat byudjeti** – Milliy darajadagi umumiy byudjet.
- **Mahalliy byudjetlar** – Hududiy daromad va xarajatlar.
- **Tashqi moliyaviy manbalar** – Xalqaro moliyaviy institutlardan jalb qilingan mablag‘lar.

O‘zbekiston hukumati byudjet siyosatida quyidagi asosiy yo‘nalishlarni belgilab berdi:

1. **Ijtimoiy xarajatlarni oshirish** – Ta‘lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoyaga investitsiyalar yo‘naltirish.
2. **Infratuzilmani rivojlantirish** – Yo‘llar, energetika va telekommunikatsiya loyihalariga mablag‘ ajratish.
3. **Byudjet taqchilligini kamaytirish** – Davlat qarzini boshqarish va moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash.

Xulosa

O‘zbekiston Respublikasining soliq-byudjet siyosati mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o‘ynashini bildik. Soliq siyosatining liberallashtirilishi va raqamlashtirilishi iqtisodiy barqarorlikka xizmat qilarkan. Byudjet boshqaruvining samarali olib borilishi aholi farovonligi va infratuzilma rivojiga ijobiy ta‘sirini o‘rgandik.. Kelgusida soliq tizimi va byudjet siyosatini yanada takomillashtirish O‘zbekiston iqtisodiyotining barqarorligini mustahkamlashga yordam beradi deb o‘ylaymiz. Bundan tashqari, fiskal siyosatning samarali yuritilishi orqali iqtisodiy o‘sish sur‘atini oshirish va aholi turmush darajasini yaxshilashga erishish mumkin. Davlatning soliq yuki bo‘yicha optimal balansni saqlashi va soliq tushumlarini samarali taqsimlashi iqtisodiy muvozanatni ta‘minlashiga ishonamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, 2024.
2. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining rasmiy ma‘lumotlari.
3. Jahon banki va Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi hisobotlari.
4. Soliq va byudjet siyosati bo‘yicha ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.